

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 456/2022-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľov 1/ [REDACTED], [REDACTED], 2/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 3/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 4/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a 5/ [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Procházka & partners, spol. s r. o., Búdková 4, Bratislava, proti postupu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry, odboru Stred vo veci ČVS: PPZ-89/NKA-ST4-2021 takto

rozhodol:

Ústavné sťažnosti **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnými sťažnosťami, ktoré boli spojené na spoločné konanie, domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv na ochranu súkromia a rodinného života a na ochranu osobných údajov podľa čl. 19 ods. 2 a 3 a čl. 22 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom vyšetrovateľa pri prehliadke priestorov advokátskej kancelárie [REDACTED], 23. novembra 2021 v trestnom konaní. Okrem toho žiadajú, aby bolo polícii uložené nepokračovať v porušovaní ich práv a bezodkladne ukončiť dispozíciu s údajmi, ktoré sú predmetom právnych služieb poskytovaných im advokátskou kanceláriou. Napokon žiadajú priznať finančné zadost'učinenie.

II.

2. Vyšetrovateľ uznesením začal trestné konanie pre pokračovací zločin skrátenia dane a poistného. Advokátskej kancelárii, ktorá má sťažovateľom poskytovať právne služby, bolo v tomto trestnom konaní príkazom prokurátora krajskej prokuratúry z 19. novembra 2011 podľa § 91 ods. 1 písm. b) a e) Trestného poriadku prikázané, aby vyšetrovateľovi umožnili vyhotoviť a ponechať si kópie a na účely dokazovania vydali počítačové údaje, ktoré súvisia s obchodnou činnosťou viacerých, v príkaze taxatívne vymenovaných obchodných spoločností, z ktorých žiadna nie je sťažovateľom.

3. Vyšetrovateľ príkazom z 15. novembra 2021 so súhlasom prokurátora z 19. novembra 2021 nariadil prehliadku priestorov advokátskej kancelárie, ktorá bola vykonaná 23. novembra 2021 a pri ktorej bolo advokátskej kancelárii odňatých 113 listín z daňových kontrol, mobilný telefón advokáta a z disku počítača advokátskej kancelárie bola vytvorená kópia dát na externý disk polície. Podľa sťažovateľov na týchto listinných a elektronických nosičoch boli aj informácie týkajúce sa ich činnosti, ktorá nemá nič spoločné s činnosťou obchodných spoločností, ktoré boli vymenované v príkaze prokurátora.

III.

4. Podľa sťažovateľov sa trestné stíhanie netýka ich činnosti a súčasťou odňatých údajov bola aj ich dôverná komunikácia s advokátskou kanceláriou. Preto k odňatiu dôverných údajov došlo nad rámec príkazu prokurátora a bez zákonného dôvodu. Ich dôverné údaje sa týkajú právnych služieb advokátskej kancelárie, pričom bola narušená ich dôvernosť, ktorá podlieha ochrane advokátskeho tajomstva. Okrem toho nesúvisí s trestným konaním. Podľa sťažovateľov orgány činné v trestnom konaní nesmú mať prístup k dôvernej komunikácii a je neudržateľné, aby boli zbavení svojich základných práv iba preto, že proti iným klientom advokátskej kancelárie je dané podozrenie zo spáchania trestného činu.

5. K ústavnej sťažnosti sa vyšetrovateľ vyjadril tak, že zásah sa týkal len vecí vymedzených v príkaze prokurátora. Keďže advokát pri prehliadke advokátskej kancelárie neposkytol súčinnosť, bola vyhotovená kópia z dát jeho počítača, no advokát tento úkon čiastočne zmaril, a to tak, že odpojil z elektrickej siete počítač. Z toho dôvodu nebolo možné na mieste vyselektovať údaje a v súčasnosti ani nie je zrejmé, či sú dáta spôsobilé na ďalšie spracovanie. Vyšetrovateľ uvádza, že kópia dát spolu s mobilným telefónom advokáta bola predložená znalcovi, ktorý má vykonať selekciu údajov v rámci znaleckého dokazovania, v ktorom sa budú skúmať len tie údaje a komunikácia, ktoré netvoria predmet advokátskeho tajomstva. K sprístupneniu komunikácie Kriminálnemu úradu finančnej správy medzi advokátom a sťažovateľmi ako jeho klientmi nemôže dôjsť, pretože prebieha znalecké dokazovanie a orgány činné v trestnom konaní nemajú prístup k odňatým veciam. Poukázal na výnimku, ktorá sa týka toho, že ochrana advokátskeho tajomstva neplatí pri zásade povinnosti prekaziť spáchanie trestného činu. V závere uviedol, že ich postupom nedošlo ku zásahu do povinnosti advokáta zachovávať mlčanlivosť v prípade iných vecí, nesúvisiacich s predmetom vedeného trestného konania.

6. Sťažovatelia k tomu uviedli, že vyšetrovateľ zaistil aj veci, ktoré neboli vymedzené v príkaze prokurátora. K tomu, že vyšetrovateľ poukázal na výnimku, ktorá sa týka toho, že ochrana advokátskeho tajomstva neplatí pri zásade povinnosti prekaziť spáchanie trestného činu, uviedol, že orgány činné v trestnom konaní pri uplatnení tejto výnimky sú povinné preukázať, aký trestný čin mal advokát povinnosť prekaziť a zachovaním advokátskeho tajomstva neprekazil, čo však nepreukázal. Zdôraznili, že ani oni ani advokát nie sú obvinení ani podozriví z toho, že by porušili povinnosť prekaziť spáchanie trestného činu. Celý zásah považujú za nezákonný.

IV.

7. Právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Podstata a účel princípu subsidiarity vychádza z toho, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy vecí nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 156/09, I. ÚS 480/2013). Rovnako by opačný záver znamenal popretie významu podústavného práva pri ochrane základných práv.

8. Ochrana ústavnosti nemôže byť splnená len prijatím ústavy a vytvorením ústavného súdu. Je predovšetkým úlohou podústavného práva aplikovaného orgánmi verejnej moci. Podústavné právo vytvára nielen orgány verejnej moci s ich osobitými právomocami, ale aj množstvo hmotnoprávných a procesnoprávných konštrukcií a inštitútov, ktorých súhrn vytvára právne prostriedky ochrany základných práv. Preto podľa § 132 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) je ústavná sťažnosť neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd. Za právny prostriedok podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde nemožno považovať len zákonom upravený procesný opravný prostriedok.

9. Nemožno vylúčiť, že vyšetrovateľ namietaným postupom pri výkone prehliadky mohol zasiahnuť do práv sťažovateľov. Otázkou však je, či ústavný súd je jediným, prvým a posledným orgánom oprávneným rozhodovať o tom, či namietaným postupom došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov, teda či sťažovatelia podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde nemali iné právne prostriedky, ktoré im priznáva zákon na ochranu ich základných práv a slobôd. Podstatou tvrdení sťažovateľov o porušení ich základných práv je to, že vyšetrovateľ mal postupovať pri výkone prehliadky advokátskej kancelárie inak, konkrétne, že nemali byť odňaté dáta, ktoré sa týkajú ich obchodných činností a ktoré zachytávajú ich komunikáciu s advokátom, ktorá je dôverná a vzťahuje sa na ňu advokátske tajomstvo.

10. Postup vyšetrovateľa pri úkonoch podľa Trestného poriadku podlieha dozoru prokuratúry tak, ako to vyplýva z § 230 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní vykonáva prokurátor. Dozor prokurátora v prípravnom konaní prebieha nielen z jeho úradnej moci, ale aj na základe osobitného návrhu tak, ako to vyplýva z § 210 Trestného poriadku, podľa ktorého obvinený, poškodený a zúčastnená osoba majú právo

žiadať prokurátora, aby bol preskúmaný postup policajta, najmä aby boli odstránené prietahy alebo iné nedostatky vo vyšetrovaní s tým, že prokurátor je povinný žiadosť preskúmať a o výsledku žiadateľa upovedomiť. Preto je v právomoci prokurátora preskúmať akýkoľvek postup vyšetrovateľa v trestnom konaní a vyjadriť sa k tomu, či bol v súlade so zákonom. Na strane druhej je však táto právomoc prokurátora obmedzená subjektmi, ktoré sa ho môžu domáhať. Sťažovatelia nemali v prebiehajúcom trestnom konaní toto postavenie, nie sú subjektmi trestného konania. Pokiaľ by boli subjektmi trestného konania, mohli by sa porušenia svojich práv pri prehliadke priestorov advokátskej kancelárie domáhať postupom podľa § 210 Trestného poriadku.

11. Podľa § 45 ods. 1 Trestného poriadku je zúčastnenou osobou osoba, ktorej podľa návrhu má byť alebo bola zhabaná vec alebo časť majetku. Táto zákonná definícia procesného práva nadväzuje nie na inštitúty trestného práva procesného, ale na inštitúty trestného práva hmotného – ochranné opatrenia tak, ako sú zadané nie v Trestnom poriadku, ale v § 83 a § 83b Trestného zákona. Práve táto úzka, len na trestné právo hmotné smerujúca definícia, ktorá vychádza z toho, že nesprávnym postupom vyšetrovateľa akoby nebolo možné zasiahnuť do práv iných osôb ako obvineného, poškodeného a zúčastnenej osoby, oberá tretie osoby, do ktorých práv mohlo byť zasiahnuté nesprávnym postupom vyšetrovateľa, o efektívny nástroj ich právnej ochrany v prostredí trestného práva procesného.

12. Inak tomu však je v prostredí zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti štátu“), ktorý postihuje akýkoľvek výkon verejnej moci, ktorým nie je len rozhodovanie, ale aj úradný postup orgánov verejnej moci o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických alebo právnických osôb. Podľa § 3 ods. 1 písm. d) zákona o zodpovednosti štátu štát zodpovedá za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci nesprávnym úradným postupom pri výkone verejnej moci. Pojem nesprávny úradný postup § 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu definuje široko a otvorene len použitím tohto pojmu „nesprávny úradný postup pri výkone verejnej moci“ s následným demonštratívnym výpočtom okolností, ktoré možno posúdiť ako nesprávny úradný postup, a taxatívnym výpočtom okolností, ktoré za nesprávny úradný postup považovať nemožno. Súčasťou tohto negatívneho taxatívneho výpočtu nie sú postupy vyšetrovateľa podľa Trestného poriadku. Preto o nich treba uvažovať len výkladom samotného pojmu nesprávny úradný postup pri výkone verejnej moci.

13. Pri prehliadke priestorov advokáta, ktorý poskytuje právne služby sťažovateľom, dochádzalo k výkonu verejnej moci, ktorej základom bolo prebiehajúce trestné konanie, ktorého subjektmi nie sú sťažovatelia ani ich advokát. Vyšetrovateľ so súhlasom prokurátora vydal príkaz, ktorým nariadil prehliadku priestorov advokáta sťažovateľov, príkazom prokurátora krajskej prokuratúry bolo prikázané, aby vyšetrovateľovi umožnili vyhotoviť a ponechať si kópie, a na účely dokazovania vydali počítačové údaje, ktoré súvisia s obchodnou činnosťou viacerých, v príkaze taxatívne vymenovaných obchodných spoločností, z ktorých žiadna nie je sťažovateľom. Postupom vyšetrovateľa na základe vydaných príkazov malo dôjsť k zásahu do práv sťažovateľov. Podstatou ústavnoprávnej námietky sťažovateľov v rozsahu proti postupu vyšetrovateľa je teda tvrdenie o nesprávnom úradnom postupe, ktoré možno podriaďiť pod § 9 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu. Na tomto nemení nič ani § 9 ods. 3 zákona o zodpovednosti štátu, ktorý ako podmienku nesprávneho úradného postupu vyšetrovateľa stanovuje výsledok vybavenia žiadosti o preskúmanie postupu vyšetrovateľa prokurátorom. Takáto podmienka sa vzťahuje len na porušenie povinnosti

urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, v nečinnosti pri výkone verejnej moci alebo v zbytočných prietahoch. Preto sťažovateľmi tvrdené pochybenia treba podriaďiť pod nesprávny úradný postup podľa zákona o zodpovednosti za škodu. Nesprávnosť úradného postupu nemusí byť nutne založená iba nečinnosťou v jej rozmanitých podobách podľa § 9 ods. 3 zákona o zodpovednosti štátu. Aj dôvodová správa k § 1 zákona o zodpovednosti štátu zdôrazňuje, že nesprávnym úradným postupom je porušovanie povinností pri uskutočňovaní úkonov v konaní, najmä jeho nesprávne vykonanie alebo vykonanie bez splnenia zákonných podmienok.

14. Nesprávny úradný postup vyšetrovateľa podľa § 15 ods. 1 zákona o zodpovednosti štátu zakladá osobitný nárok na náhradu škody, ktorý si možno uplatniť žiadosťou o jeho predbežné prerokovanie na príslušnom orgáne, ktorým je orgán konajúci v mene štátu podľa § 4 zákona o zodpovednosti štátu. Ak orgán konajúci v mene štátu takýto nárok na náhradu škody v celom rozsahu neuspokojí, môže sa sťažovateľ ako poškodený domáhať uspokojenia nároku na súde (§ 16 ods. 4 zákona o zodpovednosti štátu). Súčasťou tohto nároku nie je len náhrada skutočnej škody a ušlého zisku, ale aj nárok na to, aby bolo konštatované porušenie práva, keďže všeobecný súd sa musí primárne vysporiadať s jeho základom tak, že musí určiť, či tvrdené konanie orgánov štátu (v tomto prípade vyšetrovateľa) bolo nesprávnym, a teda protiprávnym úradným postupom.

15. Okrem toho ak došlo k nesprávnemu úradnému postupu a iba samotné konštatovanie porušenia práva nie je dostatočným zadosťúčením vzhľadom na ujmu spôsobenú nesprávnym úradným postupom, uhrádza sa poškodenému aj nemajetková ujma v peniazoch (§ 17 ods. 2 zákona o zodpovednosti štátu). Z toho plynie, že sťažovateľmi tvrdené porušenie ich základných práv možno v prípade preukázania ich tvrdení v podústavnom práve podriaďiť pod nesprávny úradný postup podľa zákona o zodpovednosti štátu. Pre tento tvrdený nesprávny úradný postup vyšetrovateľa môžu sťažovatelia najprv na ministerstve vnútra a potom na všeobecnom súde uplatniť svoj nárok, ktorého súčasťou môže byť aj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy tak, ako si ich uplatnili v podobe finančného zadosťúčinenia v ústavnej sťažnosti. Pritom im nič nebráni v tom, aby v prípadnej žalobe namietali porušenie tých základných práv, ktoré namietajú aj v ústavnej sťažnosti. Pod účinným prostriedkom právnej ochrany základných práv nemožno považovať len výrok ústavného súdu, ktorý vyslovuje porušenie základných práv. Takýmto prostriedkom je aj právny inštitút, ktorý poškodenej osobe umožňuje, aby sa na súde domáhala určenia toho, že určitý zásah štátu voči nej bol nesprávny s tým, že jej za takýto zásah bude možné priznať zodpovedajúce zadosťúčinenie.

16. K tomu treba uviesť, že vo vzťahu sťažovateľov a štátu sú prítomné sporné skutočnosti. Zatiaľ čo sťažovatelia tvrdia, že ich dôverné údaje, pričom vôbec neuvádzajú ich rozsah, má vyšetrovateľ k dispozícii, vyšetrovateľ tvrdí, že tomu tak nie je, a to nielen z dôvodu, že zabezpečené dáta boli odovzdané znalcovi, ale aj z toho dôvodu, že v súčasnosti nemožno konštatovať, že pre technické prekážky vytvorené advokátom sťažovateľov vôbec nejaké dáta sťažovateľov zaistené boli. Vzťah sťažovateľov a štátu je preto celkom nesprávne riešiť v konaní o ústavnej sťažnosti, v ktorom by bolo potrebné odstrániť tieto skutkové rozpory. Nielen právne, ale aj fakticky je preto postup sťažovateľov podľa zákona o zodpovednosti štátu správnym a vhodným právnym priestorom, v ktorom sťažovateľom môže byť poskytnutá ochrana proti nimi tvrdenému zásahu do ich základných práv. Zjednodušujúce preskočenie tohto právneho prostriedku, ktorý je procesne zabezpečený postupom podľa Civilného sporového poriadku, do konania o ústavnej sťažnosti,

by nebolo len porušením zásady subsidiarity, ale aj procesne celkom nevhodným priestorom na zisťovanie naznačených skutkových rozporov o tom, či vôbec a v akom rozsahu bolo zasiahnuté do práv sťažovateľov nedôvodným odňatím či kopírovaním ich dôverných dát.

17. Sťažovatelia právny prostriedok, ktorý im zákon o zodpovednosti štátu priznáva, vôbec nevyužili, a preto je ich ústavná sťažnosť proti postupu pri vykonávaní prehliadky priestorov advokátskej kancelárie a s tým spojeným zaistením niektorých dát podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde neprípustná a ako taká bola podľa § 55 písm. d) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu